

Inhoud

1 Taal

1 **Spelling** 18

.....

- 1 **Klanken en letters** 18
- 2 **Klinkers en medeklinkers** 18
- 3 **Lettergrepen** 19
 - Open en gesloten lettergrepen 19
 - Woorden verdelen in lettergrepen 19
- 4 **Werkwoorden** 20
 - Persoonsvorm* 20
 - Stam* 21
 - Tijd* 21
 - Tegenwoordige tijd* 21
 - Verleden tijd* 22
 - Zwakke werkwoorden* 22
 - Sterke werkwoorden* 24
 - Onregelmatige werkwoorden* 24
 - Voltooide tijd* 24
- 5 **Hoofdletter of kleine letter?** 25
 - Begin van een zin 25
 - Eigennamen 25
- 6 **Aan elkaar of los?** 27
 - Samenstelling 27
 - Samenstelling van twee woorden* 27
 - Samenstelling van drie woorden* 27
 - Namen* 27
 - Voorzetsels 27
 - Getallen 27
- 7 **Koppelteken (-)** 28
 - Voor de leesbaarheid 28
 - Bij gelijkwaardige delen 28
 - Samenstellingen met een afkorting 29
 - Vaste combinaties 29
 - Weglatingsstreepje 29
- 8 **Trema (¨)** 29
 - Getallen 30
 - Drie of meer klinkers achter elkaar 30

- 9 **Apostrof (')** 30
 - Meervoud met *-a, -i, -o, -u, -y* 30
 - Bezit 30
 - Verkleinwoorden 31
 - Weglaten 32
- 10 **Accenttekens (´ ` ^)** 32
 - Woorden uit het Frans 32
 - Uitspraakaanwijzing 32
 - Nadruk 32
- 11 **Verkleinwoorden** 32
- 12 **Afkortingen** 33
- 13 **Tussen-n** 33
- 14 **Tussen-s** 34
- 15 **Cijfers en getallen** 34
- 16 **Woorden die vaak fout gespeld worden** 34

2 **Leestekens** 35

.....

- 1 **Punt (.)** 35
- 2 **Komma (,)** 36
 - Adempauze 36
 - Als je iemand aanspreekt 36
 - Opsomming 36
 - Bijstelling 36
 - Uitbreidende bijvoeglijke bijzin 36
- 3 **Dubbele punt (:)** 37
 - Opsomming 37
 - Citaat 37
 - Aankondiging 37
- 4 **Puntkomma (;)** 38
 - Leespauze 38
 - Opsomming 38
- 5 **Vraagteken (?)** 38
- 6 **Uitroepteken (!)** 38

7 Aanhalingstekens (' ')	39
Citaat	39
Zelfnoemfunctie	39
8 Afbrekingstreepje (-)	39
9 Haakjes ()	40
10 Aandachtstreepjes (- -)	40
11 Gedachtepuntjes (...)	40
3 Grammatica 40	
.....	
1 Ontleding in woordsoorten:	
taalkundige ontleding	41
Werkwoorden	41
<i>Persoon</i>	41
<i>Getal</i>	41
<i>Tijd</i>	41
<i>Gebiedende wijs</i>	42
<i>Zelfstandige werkwoorden,</i>	
<i>hulpwerkwoorden en</i>	
<i>koppelwerkwoorden</i>	42
<i>Zelfstandige werkwoorden</i>	42
<i>Hulpwerkwoorden</i>	43
<i>Koppelwerkwoorden</i>	43
<i>Zwakke, sterke en onregelmatige</i>	
<i>werkwoorden</i>	44
<i>Zwakke werkwoorden</i>	44
<i>Sterke werkwoorden</i>	44
<i>Onregelmatige werkwoorden</i>	44
Lidwoorden	44
<i>Bepaald lidwoord</i>	44
<i>Onbepaald lidwoord</i>	44
Zelfstandige naamwoorden	44
<i>Verkleinwoorden</i>	45
<i>Enkelvoud/meervoud</i>	45
Bijvoeglijke naamwoorden	46
<i>Trappen van vergelijking</i>	46
Bijwoorden	47
Voornaamwoorden	47
<i>Persoonlijke voornaamwoorden</i>	47
<i>Bezittelijke voornaamwoorden</i>	47
<i>Aanwijzende voornaamwoorden</i>	47

<i>Vragende voornaamwoorden</i>	47
<i>Onbepaalde voornaamwoorden</i>	47
<i>Betrekkelijke voornaamwoorden</i>	47
<i>Wederkerende voornaamwoorden</i>	48
<i>Wederkerig voornaamwoord</i>	48
Voorzetsels	48
Voegwoorden	48
<i>Nevenschikkende voegwoorden</i>	49
<i>Onderschikkende voegwoorden</i>	49
Telwoorden	49
<i>Bepaalde en onbepaalde telwoorden</i>	49
<i>Hoofdtelwoorden en rangtelwoorden</i>	49
Tussenwerpsels	50
2 Ontleding in zinsdelen	
(redkundig)	50
Persoonsvorm	50
Onderwerp	50
Gezegde	51
<i>Werkwoordelijk gezegde</i>	51
<i>Naamwoordelijk gezegde</i>	51
Lijdend voorwerp	52
Meewerkend voorwerp	52
Voorzetselvoorwerp	52
Bijvoeglijke bepaling	53
Bijwoordelijke bepaling	53
Bijzin	53
<i>Nevenschikking</i>	54
<i>Onderschikking</i>	54
Bijstelling	54

4 Veel gemaakte fouten 55

<i>Hun</i>	55
<i>Als/dan</i>	55
<i>Mits/tenzij</i>	55
<i>Met of zonder jas</i>	55

5 Het woordenboek 56

Wat zoek je op in het	
woordenboek?	56

Informatie per trefwoord 56
Uitspraak 56
Overige informatie 56

Alfabetische volgorde 57
Herleiden 57
Meer dan één betekenis 58

2 Rekenen

1 **Getallen 60**

Cijfers en getallen 60

Tellen 60

Ordenen 61

Grote getallen 61

Min-getallen

(negatieve getallen) 62

Romeinse cijfers 62

2 **Optellen 63**

Naast elkaar (splitsen) 63

Eén getal blijft heel (rijgen) 63

Onder elkaar 64

Handig optellen 64

Opteltabel en vleksommen 64

3 **Aftrekken 65**

Naast elkaar (splitsen) 65

Eén getal blijft heel 65

Onder elkaar 66

Handig aftrekken 66

Vleksommen en aftrektabel 66

4 **Vermenigvuldigen 67**

Wat is vermenigvuldigen? 67

Tafels 67

Handig rekenen 68

Vermenigvuldigen naast elkaar

(verdelen of splitsen) 69

Vermenigvuldigen onder elkaar 69

Eerst schatten! 69

Vleksommen 70

5 **Delen 70**

Wat is delen? 70

Rest 70

Verhoudingstabel 70

Delen met nullen 71

Handig delen 71

Staartdeling (onder elkaar) 71

Delen met komma's 72

Gemiddelde 72

Vleksommen 73

6 **Breuken 73**

Wat zijn breuken? 73

Vergelijken en ordenen 74

Rekenen met breuken: optellen
en aftrekken 74

Rekenen met breuken:
vermenigvuldigen 74

Rekenen met breuken: delen 75

7 **Kommagetallen 76**

Wat is elk cijfer waard? 76

Rekenen met kommagetallen:
optellen en aftrekken 76

Rekenen met kommagetallen:
vermenigvuldigen en delen 77

Aanvullen 78

Afronden 79

8 **Verhoudingen 79**

.....
Wat zijn verhoudingen? 79

Verhoudingstabel 80

9 **Procenten 80**

.....
Wat zijn procenten? 80

Strook- en cirkeldiagram 81

Rekenen met breuken 81

Korting 82

10 **De rekenmachine 82**

.....
Waarom een rekenmachine? 82

Wanneer gebruik je
een rekenmachine? 83

11 **Tijd 83**

.....
Klokkijken 83

Kalender en datum 84

Rekenen met tijd 84

Zon en schaduw 85

12 **Geld 86**

.....
Euro 86

Betalen en rekenen met geld 87

Rente 88

Vreemde valuta/wisselkoersen 88

13 **Grafieken en tabellen 88**

.....
Sector diagram 88

Lijngrafiek 89

Staafdiagram 89

14 **Meten 90**

.....
Lengte 90

Oppervlakte 91

Inhoud 93

Gewicht 94

Temperatuur 95

15 **Meetkunde 95**

.....
Wat zie ik?/ Waar ben ik? 95

Vlakke en ruimtelijke figuren 97

Spiegelen en symmetrie 97

Plattegronden, kaarten en
plaatsbepaling 98

Maattabel 98

3 **Geschiedenis**

1 **Tijd van jagers en boeren (tot 50 voor Chr.) 100**

.....
Steentijd 100

Bronstijd 101

IJzertijd 101

2 **Tijd van Grieken en Romeinen (3000 voor Chr. – 500 na Chr.) 102**

.....
Egypte 102

Griekenland 102

Rome 102

Nederland 103

Byzantijnse Rijk 103

3 Tijd van monniken en ridders 104
(500-1000)

De Franken 104
Christendom 104
Karel de Grote 105
Vikingen 105

4 Tijd van steden en staten
(1000-1500) **106**

Opkomst en bloei van de steden 106
Kruistochten 107
De Bourgondiërs 107

5 Tijd van ontdekkers en hervormers (1500-1600) 108

Humanisme en hervorming 108
Vervolgingen en opstand 108
Renaissance 109
Ontdekkingsreizen 109

6 Tijd van regenten en vorsten
(1600-1700) **110**

De Republiek tijdens de opstand 110
De Gouden Eeuw 110

7 Tijd van pruiken en revoluties
(1700-1800) **112**

Slavenhandel 112
Pruikentijd 112
Verlichting 112
Roep om democratie 112
De Bataafse Republiek en de Franse tijd 113

8 Tijd van burgers en stoommachines (1800-1900) 114

Nieuwe Nederlandse grondwet 114
De Industriële Revolutie 114
Vorming van vakbonden 115
Nationalisme en kolonialisme 115
Kunst in de negentiende eeuw 115

9 Tijd van wereldoorlogen
(1900-1950) **116**

Eerste Wereldoorlog 116
Wereldcrisis –
Hitler aan de macht 116
De Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolgving 117

10 Tijd van televisie en computer (1950-heden) 118

De wederopbouw 118
Koude Oorlog 118
De kolonies zelfstandig 118
Deltawerken 119
Welvaart 119
De val van de muur 119
Globalisme 119

Jaartallenoverzicht 120

Overzicht van belangrijke personen 125

Begrippen 127

4 Samenleving

1 *De overheid* 136

.....

- Democratie** 136
- De koningin** 136
- Grondwet** 137
- Verkiezingen** 138
- De regering** 138
- Het parlement** 139
- De Tweede Kamer 139
- De Eerste Kamer 140
- Het bestuur van een provincie** 140
- Het gemeentebestuur** 140

2 *Nederland, Europa en de wereld* 141

.....

- Het ontstaan van Europese samenwerking** 141
- De Europese Unie** 142
- De Europese Raad 142
- De Raad van ministers 142
- De Europese Commissie 142

Het Europees Parlement 142

De Verenigde Naties 143

De Veiligheidsraad 143

3 *Belastingen* 143

.....

4 *Politie* 144

.....

5 *Officier van justitie* 146

.....

6 *Rechtspraak* 146

.....

Wat is strafbaar? 147

Overtredingen en misdrijven 147

Rechters 147

Ambtskleding 148

Kinderen 148

STOP-reactie 148

HALT 149

Begrippen 149

5 Aardrijkskunde

1 *Kaarten* 156

.....

- Papieren werkelijkheid** 156
- Schaal en legenda** 157
- De atlas** 157

2 *Nederland* 158

.....

- Steden en dorpen** 159
- Landschappen** 160
- Grondsoorten en bodemgebruik** 161
- Middelen van bestaan** 162

Landbouw 163

Industrie 163

Diensten 164

Toerisme 164

Water 165

Multiculturele samenleving 166

3 *Europa* 167

.....

Geschiedenis 168

Landschap 169

Klimaat	170
Middelen van bestaan	170
West-Europa	170
Londen	171
Ruhrgebied	171
Immigratie	172
Noord-Europa	172
Midden- en Oost-Europa	173
Overgang naar westerse economie	174
Zuid-Europa	174
Landbouw	175
Industrie en handel	176
Toerisme	176
Europese samenwerking	176
Belangrijkste doelstellingen van de Europese Unie	177

4 **De Wereld 178**

.....

Continenten	179
Landschap en klimaat	179
Cultuur en godsdiensten	180
Wereldproblemen	181

Overbevolking	181
Verschillen	182
Gebrek aan water	182
Oorlog	182
Amerika	183
Historie	183
Landschap	184
Middelen van bestaan	185
Metropolen	185
Afrika	186
Historie	186
Landschap	187
Middelen van bestaan	187
Azië	188
Historie	188
Landschap	189
Middelen van bestaan	189
India	189

Begrippen 190

Citolijs van aardrijkskundige namen 201

6 **Ruimte, aarde en milieu**

1 **Het heelal 204**

.....

Zonnestelsels en melkwegstelsels	204
De planeten	205
De aarde	206
Kometen	207
Zonnestand en seizoenen	207

2 **Weer en klimaat 209**

.....

De dampkring	209
Wind	210
De kringloop van water	212

3 **De bodem 213**

.....

Bodemvorming	213
Grondsoorten	214
Klei	214
Zand	214
Löss	215
Veen	215

4 **De ecologische kringloop 216**

.....

Ecosysteem	216
Voedselkringloop	216

5 *De relatie tussen mens en milieu* 218

- Milieu problemen** 218
- Vervuiling 219
- Verwarming van de aarde 219
- Uitputting 219
- Aantasting 220
- Aantasting van de ozonlaag 220

Omgaan met afval 220

- Recyclen 220
- Composteren 221
- Klein chemisch afval 221
- Vetverbranding 221

Oplossingen voor milieu problemen 222

Begrippen 222

7 Natuur

1 *Planten* 228

- Bloemen** 229
- Bloembollen** 230
- Zaden en vruchten** 232
- Kamerplanten** 233
- Graan** 233
- Paddenstoelen 234
- Mossen en korstmossen** 235
- Bomen en bladeren** 235
- Bossen 236

2 *Dieren* 237

- Dieren in het bos** 237
- Het bos als leefgemeenschap 238
- Plantenetters, vleeseters en alleseters 238
- Vogels** 239
- Vogeltrek 239
- Nestelen 240
- Het ei 241
- Vleermuizen** 241
- Overwintering** 241
- Insecten** 242
- Spinnen** 243
- Slootdieren** 244
- Huid bij dieren** 246

3 *De mens* 247

- Lichaamsbouw** 247
- Het skelet 247
- De gewrichten 248
- Het gebit 249
- De spieren 249
- De huid 250
- De bloedsomloop 250
- De ademhaling 251
- De spijsvertering 253
- De zintuigen 253
- Zien* 254
- Horen* 255
- Ruiken* 255
- Proeven* 256
- Voelen* 256
- Groei en voortplanting** 256
- Puberteit 256
- Voortplanting 257
- Gezondheid** 258
- Hygiëne 258
- Bacteriën en virussen 258
- Inenting 259
- Voeding en voedingsstoffen 259
- EHBO** 260
- Wonden 261
- Bloedneus 261

Uitgeslagen tanden 261
Brandwonden 262
Botbreuken 262
Flauwte 262

Bewusteloosheid 262
Afgesloten luchtweg 263

Begrippen 264

8 Natuurkunde en techniek

1 **Kracht en energie** 272

.....
Gewicht 272
Stevigheid 273
Metselverband 274
Bruggen 274
Profiel 275
Kracht uit lucht en vloeistoffen 275
Veerkracht 276
Wielen 277
Verbranding en brandstoffen 277
Warmte 278
Energiebronnen 278
Energieverbruik 279

2 **Magnetisme en elektriciteit** 280

.....
Magneten 280
Stroomkring 281
Elektrisch contact 282

3 **Licht** 283

.....
Lichtbron 283
Weerkaatsing van licht 284
Breking van licht 284
Tijdmeting met licht 286

4 **Geluid** 287

.....
Produceren en opvangen
van geluid 287

Hard en zacht 287
Hoge en lage tonen 288
Communicatie 288
Telefoon 289
Radiogolven 289
Satellieten 289

5 **Vaste stoffen, vloeistoffen en gas** 290

.....
Metalen 290
Uitzetten en krimpen 290
Poeders 291
Vloeistoffen 291
Smelten, stollen en verdampen 291
De fasen van water 292
Gassen 292

6 **Technische toepassingen** 293

.....
Transport 294
Transport over water 294
Transport door de lucht 294
Transport door buizen 295
Productie van goederen 295
Textiel 295
Papier 296
Massaproductie 296

Begrippen 297

9 Verkeer

1 *Wat is verkeer?* 302

2 *Voetgangers* 302

Veilig oversteken 302

Oversteken bij een
voetgangerslicht 303

Verkeersborden voor
voetgangers 303

Veilig spelen 304

3 *Fietsers* 304

Een veilige fiets 304

Veilig fietsgedrag 305

Inhalen 305

Veranderen van richting 306

Verkeersborden voor fietsers 307

Wees goed zichtbaar 307

4 *Vorrang* 308

Vorrangsborden 308

Kruispunten 308

Rechtdoor gaat voor 309

Bijzonder verkeer 309

Rotondes 309

Spoorwegovergang 309

5 *Verkeerstekens* 310

Je mag hier niet... - borden 311

Je moet hier... - borden 312

Pas op... - borden 313

Kijk hier is... - borden 314

Eenrichtingsweg 315

Vorrangsborden 315

Verkeerslichten 316

Tekens op de weg 316

Verkeerstekens van
een verkeersregelaar 317

6 *Openbaar vervoer* 318

De bus 318

De trein 318

Begrippen 319

Hulpwerkwoorden 326

Vraagwoorden 328

Zelfstandige naamwoorden 328

Lidwoorden 329

Voornaamwoorden 329

Persoonlijke voornaamwoorden 329

Bezittelijke voornaamwoorden 329

Aanwijzende voornaamwoorden 329

Many/much/a lot of - veel 330

Trappen van vergelijking 330

Getallen 331

10 Engels

1 *Uitspraak* 324

Klinkers en medeklinkers 324

Klemtoon 325

2 *Grammatica* 325

Werkwoorden 325

Regelmatige werkwoorden 325

Belangrijke onregelmatige
werkwoorden 326

Hulpwerkwoorden 326

Vraagwoorden 328

Zelfstandige naamwoorden 328

Lidwoorden 329

Voornaamwoorden 329

Persoonlijke voornaamwoorden 329

Bezittelijke voornaamwoorden 329

Aanwijzende voornaamwoorden 329

Many/much/a lot of - veel 330

Trappen van vergelijking 330

Getallen 331

Telwoorden tot honderd 331

Telwoorden boven honderd 331

Rangtelwoorden 331

3 **Woordenschat** 332

.....

About you 332

Where you live 333

Spare time and hobbies 334

Food and drink 335

Time 337

How you look 338

Find your way 339

Education and jobs 341

Weather 342

Verbs 343

Handy words 345

Calendar 346

Colours 346

Register 347